

С Т А Н О В И Щ Е

от

доц. д-р Григор Петров Паликаров, преподавател в Теоретико-Композиторски и Диригентски Факултет на Национална Музикална Академия „Проф. П. Владигеров”,
член на научното жури за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР“ по направление 8.3. – Музикално и танцово изкуство на **проф. Теодора Валентинова Павлович**

за дисертационния ѝ труд

„ПСИХОЛОГИЧЕСКИ ОСНОВИ НА ДИРИГЕНТСКОТО ИЗКУСТВО”

Името на проф. Теодора Павлович е добре познато на музикалната общественост както в България, така и в доста страни по света. Нейната биография е ярка и запомняща се – както с дългата ѝ академична кариера, така и с творческите ѝ постижения като диригент. Веднага след завършването на специалността „хорово дирижиране” в НМА „Проф. П. Владигеров” тя започва своята преподавателска дейност в същото висше учебно заведение, изкачвайки „стълбицата” на академичните длъжности – асистент, главен асистент, доцент и професор (от 2007 г. до днес). Неизменен диригент на Софийски камерен хор „Васил Арнаудов” от 1991 г. досега, на

хора на КласикФМ радио (от 2005 г. до наши дни), гост на престижни чуждестранни състави, сред които се открояват Камерния Филхармоничен хор на Тайван и Камерния хор на Московската държавна консерватория „П. И. Чайковски“, тя е носител и на много престижни награди - „Златен век - звезда“ на Министерство на Културата (2016 г.), „Златно перо“ на КласикФМ Радио (2011 г.), „Златна лира“ на СБМТД (2011 г.) и други.

На базата на свои разработки още от времето на дипломирането си и опирайки се на своя дългогодишен опит, проф. Павлович представя един много интересен дисертационен труд – **„Психологически основи на диригентското изкуство“**. Трудът се състои от увод, седем глави, последвани от заключение и приносни моменти и библиография.

В увода много добре е изведена **мотивацията** за реализиране на дисертацията, а именно *„необходимостта да се изследва същността на диригентското творчество на базата на психологическата му основа, както и особеностите на когнитивните и другите психически процеси, участващи в реализацията на диригентската дейност“*. Безспорна е необходимостта от подобно **интердисциплинарно** изследване, чиято **цел** е *„да разкрие общите психологически закономерности, характерни за всички видове диригентски дейности“*, както авторът посочва сам.

В структурирането на труда проф. Т. Павлович се води от принципа „от общото към частното“ и така в **глава първа** се търсят и проследяват историческите предпоставки и развитието на науката за психологията на творчеството (доколкото диригентското изкуство също е много важен вид творчество) от древните цивилизации през Ренесанса, класицизма и до ХХ век. В следващата, **втора глава** се систематизират основните научни изследвания в областта на психологията на музикалното изкуство, като са разграничени два основни типа изследвания: първият - реализиран от учени-

психолози с определена степен на музикална подготовка, а вторият – от професионални музиканти с високо ниво на личен опит и познания в областта на психологията.

Трета глава се фокусира директно върху психологическите особености на дирижирането като художествено-творческа дейност. В нея се акцентира върху различните трудове и изследвания на теорията на дирижирането в книгите и статиите на множество ярки представители на това изкуство. Изключително интересна е и връзката с теорията на информацията на Клод Шенън и художествено-информационните вериги, които се създават във връзка с пряката дейност на диригента в нейните отделни етапи: подготвителен, репетиционен и финален. Като директно продължение на тези съждения идва и проблематиката в следващата, **четвърта глава**, в която се разглеждат психо-физиологичните основи на диригентската дейност. В нея много добре са формулирани и изяснени ролите на главните физиологични анализатори – зрителен, слухов и двигателен. Особено важно е очертаването на значението на последния анализатор, доколкото не само мануалната техника, но и *„създаването на комплекс от условни рефлексии, които ще направят възможно използването на целенасочени движения от всички видове, е и главната цел на обучението по техника на дирижирането“*. Както винаги съм твърдял, двигателната интелигентност (или както е формулирана от проф. Павлович *„висока степен на управляемост на двигателната система“*) е от изключително важно и дори критично значение за всеки диригент. Макар безспорният слух, високите художествени критерии, оригиналната концепция да са задължителни предпоставки за доброто представяне на всяка музикална творба, именно способността да владееш лицето, ръцете и цялото си тяло до съвършенство е най-необходимият инструментариум, без който не можеш

въздействаш и да сугестираш музикалния състав пред себе си, за да постигнеш горното условие. Интерес представлява и анализът на активността и работата на двете хемисфери на човешкия мозък при диригентската дейност, който директно ни отвежда до тематиката на следващите глави.

В **пета глава** се разглеждат основните когнитивни процеси и спецификата им при дирижирането. Добре са структурирани и определени основните понятия като: усет, музикално възприятие, памет и видове памет, както и внимание и концентрация. Те са съществени елементи от работата на диригента на всички етапи и нива и в този смисъл подробното им разглеждане е от изключително значение. Това се отнася в същата, дори в по-голяма степен и за висшите когнитивни процеси като творческо мислене и творческо въображение, които са предмет на разглеждане в **шеста глава**. Интересен е анализът на мисленето в различните фази на творческия процес на диригента според качествената характеристика на креативитета от Джон Гилфорд. Неколкократно в цялата дисертация се акцентира и върху системата на Станиславски, като още в предишните глави проф. Т. Павлович търси и отрива прилики в психологията на режисьорската и диригентската дейност.

В последната, **седма глава** се разглеждат емоционално-волевите психически процеси и тяхното значение по отношение на различните видове художествено творчество и в частност на диригентското искусство. Набляга се на емоционалния капацитет на диригентската личност, на укрепването на психическата устойчивост на диригента и на развитието на емоционалната му памет. В **заключението** са систематизирани изводите за доминиращата роля на когнитивните, емоционални и волеви психически процеси в различните етапи от работата на диригента, с особен акцент върху висшите такива – творческо мислене и въображение.

Като обобщение мога да заявя, че дисертационният труд на проф. Т. Павлович е високо приносен. В него за първи път в българската научна литература се прави анализ на процесите, протичащи в съзнанието на диригента във връзка с неговата дейност – от усет и възприятие до висши когнитивни процеси като творческо мислене и въображение. Много важно според мен е и изследването на дейността на слуховия, зрителния и особено на двигателния анализатор в диригентската работа. Чисто практическото значение на труда също е голямо – той ще обогати знанията и ще подпомогне развитието на студентите по дирижиране в НМА „Проф. П. Владигеров” (а може би и не само по дирижиране, но и по другите музикални специалности).

Въз основа на всичко написано дотук убедено предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен **„доктор”** в направление 8.3. – Музикално и танцово изкуство на **проф. Теодора Валентинова Павлович.**

20.02.2020 г.

гр. София

доц. д-р Григор ПАЛИКАРОВ